

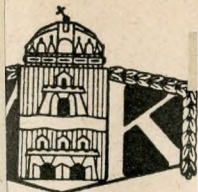
Azon a helyen, ahol később a németnyelvű nagy városi színház épült, a mai Vörösmarty-téri Haas-palota helyén szerénykedett a 18 század végén a pesti nyári színház, köznyelven *krajcáros komédia*. Ezt 1790 körül Busch építtette, a Rondellában működő német színház vállalkozója. Ez volt az ő fiók-színháza, amely azonban jobban ment, mint maga a főszínház. Köszönhető volt a siker *Bolond Gáspárnak*, *Kasperl-nek*, akkori nyelven *Káspellé-nek*, akit egy *Stóger Ferenc* nevű artista személyesített meg.

Nagy sztár volt ez a Stóger, akinek megvolt a maga szerencséje és végzete. A pesti közönség kedvence volt ez a középtermetű, handzsaszemű, erős szemöldökű, hajlottorru ember, akinek életnagyságu fényképe ott fityegett a bejárónál, de rá volt metszve az összes szinlapokra is. A színház előtt álmélkodó közönségnek elegendő volt, ha Stóger megjelent az ajtóban és csapattostól töltötték meg a deszkabódét, ahol a legdrágább hely 24 krajcár volt, a legolcsóbb pedig 1 krajcár. Stógerig nyulik vissza a buda-

pesti kabarék története. Nem volt olyan esemény a városban, amelyre ez a mulatságos Kasperl ne tudott volna valami tréfás megjegyzést tenni, amit a szabad sajtót nélkülöző közönség szomjasan szivott föl. Nagyszerűen is ment a krajcáros komédia.

Nincsen örökké tartó dicsőség! A krajcáros komédia aranykora is véget ért, amikor hozzáfogtak az 1812-ben megnyitott nagy állandó színház építéséhez. Stóger eleintén restelkedett Pesten másutt fellépni, ő, aki a város szívében aratta diadalait. Obudára tette át tevékenységét, amelyet az ottani szerényebb, főképpen zsidókból álló lakosság már kevésbé honorált. Majd vidéki vendégszereplésre indult, hogy ismét visszatérjen Pestre, ahol még elaggottan is játszott az 1830-as évek végén egy gyapjuraktárban felállított színpadon. Itt is már csak külvárosi közönsége volt. Mint elaggott, elszegényedett embert ragadta őt el a halál.

Leyrer József pesti leveleiben 1803-ban, még panaszkodik, hogy a pesti komédiában nincsenek olyan varázslatos pantomimák, mint amelyeket ő Rómában és Párizsban látott. Ugy látszik, csak sóhajtanai kellett egy ilyen tündér után és az máris megjelent. Megjelent *Lujza mamzel* személyében, aki csillogó ruhájában a legnagyobb lelkesedéssel tudta ragadni a pesti közönséget.

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Írta: Siklóssy László

A híres pesti krajcáros színház

Szerző:

Forrás:

Budapest 1937. VII. 25

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Hely

Idő

Személy

Helyszám

792.7

179/180

Volt egy jelenet, amelyben, mint *Carbunculus hercegnő* lépett fel, talán jövőjének valamelyes megsejtésével, mert a csodaszép leányt egy bécsi gróf megszerette, mi több, feleségül is vette.

Egykoru magyar hangot is meg tudunk szólaltatni a pesti krajcáros színházról. 1803—1804-ben ugyanis egy nagyműveltségű magyar író, *Gaal György*, az *Esterházyak* bécsi könyvtárosa, aki rendszerint németül szokott írni, *Tudós Palótz* címen sorozatos aktuális humoreszkeket adott ki, amit némelyek az első magyar élclapnak szoktak nevezni. Ezekben *Furkás Tamás*, a tudós palóc — *Gárdonyi Göre Gáborának* öse — *Mónosbélben* lakó sógorát szokta tudósítani a pest-budai eseményekről. Ilyen volt a pesti krajcáros színház bezáratása.

Szomorú eseten sopánkodik most a *Pesti Publikum*, de főként a *fehértseléd személyek* (mezét lábu *Kiss-Asszonyok*), hogy a *Pesti Karaitzáros Teatrum* vagy *deszka Komédia-ház* már bezáratott és belőle a *Hans-wurstok* nem különben, mint a *legyek a téli hideg által kipáztoltat-*

tak. Einye no. De nagy kár! nem nevezhetek már annyit, mint néha napján, midőn *Casperlinak* tréfa darabjain mulattam magamat. Ha néhány ez ilyetén mulatságokba részesült volna *Sógor Uram*, mondhatom, hogy azokat talán most is sajdítaná. Mert ha jól megfontolom, nem is volt jobb és alkalmasabb mulatságunkra szolgáló hely, mint ezen *deszka Góré*, a hol olly barátságos és vig szokott lenni a gyülekezet, hogy még a tekéntetes *Urak*, a passzomántos ruhákban öltözött *Csizmadiákkal* és *Szabókkal* együtt *Virstléznek* és *söröztek*. Én 20 *kraitzárt* fizetek, de a *felső Con-tignatióba*, a hol a *diszes világnak*

festék forma képü alakjaitól, a polgári és mezét lábos *Kisasszonyoktól* tellyes mulatságomra körül vagyok véve.

A minap egy *Baliét* névű tántz tartatott, a mellyben a leghiresebb tántzosné úgy ugrált, mint a *Bébitz a hanton*. Néha pedig addik függött a levegőbe, még a lába a pallatott nem érte, de bezzeg tutta balra, jobbra feszegetni magát. Bezzeg, ha *Sógor Uram* ezt látta volna, tudom, hogy háromszor is megpödörte volna bajszát. Sokan is kiáltották *Bravo! Bravo! Fóra! Fóra!*

Igy volt ez 1804-ben, a nagy *Világháboru* idején, amelyet *Napoleon* császár zuditott az emberiségre. De az emberek azért csak mulattak s a krajcáros színházban nagyokat kacagtak a különféle mókákon. Kacagtak a gondtalan legényemberek, de a gondmegülte családapák is, mert gyermekeikre, unokáikra és dedunokáikra gondoltak, akik már egy békés, jobb világban fognak élni, hiszen a napoleoni világégés úgy meg fogja utáltatni az emberekkel a háboruszkodást, hogy az eféle soha megismétlődni nem fog...